(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 32. 8. серпня 1943 Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Будьмо справедливі

Львів, серпень 1943.

Жнива почалися — небавом прийдеться зложити частину збору на контингент. Розподіл контингенту мусить бути справедливий: тягар мусить бути розложений рівномірно на все селянство — так, щоб кожний дав відповідно до своєї спромоги, щоб ніхто не залишився без куска хліба на зиму.

Чи такий справедливий, рівномірний розподіл контингенту можливий? Це залежить, на якому щеблі. Жнива приносять в останній хвилині чимало несподіванок. Один град, слота, одна буря перекреслить негайно всі надії. Тих останніх несподіванок не може брати в рахубу державна влада. Розклад контингентів вимагає великої праці, довгих обчислень, які годі змінювати в останній хвилині. Хліборобський відділ Губернатора не може знати, що в Бараничах Долішніх був вчора град, а в Качатині Малому зрослося збіжжя в копах. І тому розподіл між округи та між волості не може вповні відповідати справжній висоті зборів.

Що іншого, коли йде про розподіл у межах одної волости, одного села. Там кожному відомо, що на Довгих Нивах жито цього року гарне, тому всі господарі, що мають поле на Довгих Нивах, можуть зложити більший контингент. Так само кожному відомо, що Іванові Задорожному пшениця вимокла, бо він засіяв її в долині; що Петро Миколишин від двох років не має ніодної корови, не має навозу — тому на його загоні можна порахувати стебла ячменю; що в Явдохи Стотокової вигнило збіжжя на пні, бо її чоловік недавно помер, а сини не вернулись з червоної армії. І тому сільська контингентова комісія мусить наложити на Івана Задорожного, Петра Миколишина і на Явдоху Стотокову дуже низький контингент, або і зовсім звільнити їх, залишаючи їхній нужденний збір на власний прожиток.

Громадська контингентова комісія добре знає, скільки хто може дати, тому має змогу розділити контингент справді рівномірно, справедливо. Має змогу — і має обов'язок. Обов'язок перед державою, перед своїм народом, перед Богом.

Перед державою, бо закон наказує віддати надвижку збору, залишаючи собі стільки, скільки необхідно для прожитку своєї родини. Значить, коли б одному господареві не лишилося на власний прожиток, а другому стільки, що було б що і „на пасок" продати — це було б проти закону, за те загрожує кара. Перед народом — бо всі ми члени одної національної спільноти, не можемо засудити на голод одного з нас, коли інші мають запевнений кусок хліба. Коли влада залишає розподіл між господарів нам, то нашим обов'язком: перевести це наше завдання найкраще — найсправедливіше.

Перед Богом — бо це великий гріх, кинути людину у злидні; це болюча кривда свому ближньому, свому братові по крові і вірі.

Розподіл контингенту в селі — це важна справа. Не сміємо легковажити її, мусимо доручити людям, які на те вповні заслуговують які оправдали довір'я минулого року. До контингентових комісій мусять попасти представники всіх верств села, багатих, середняків і бідних; і в першу чергу — люди чесні, хрустально чесні!

Б. Г.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Минулий тиждень був багатий у воєнні та політичні події. З воєнних подій на першому місці стояли великі бої на Сході. Вони дійшли в околиці Орла до свого вершка і виявила силу німецького оборонного фронту та безуспішність большевицьких атак. Побіч воєнних дій на Сході на окрему згадку заслуговує фронт на Сицилії, де війська Німеччини та Італії ставлять завзятий спротив, нові успіхи німецьких підводних човнів на морях та зріст ворожих летунських атак на відкриті міста північно-західної Німеччини та зайнятих західних просторів.

З політичних подій минулого тижня найбільше зацікавлення викликало уступлення голови дотеперішнього італійського уряду Мусоліні й становище, яке до цього зайняла Англія та Злучені Держави Північної Америки. Без огляду на внутрішні політичні зміни Італія воює далі й тримається своєї дотеперішньої заграничної політики, опертої на співпраці з Німеччиною. При тій нагоді виявилося, що вороги, хоч досі завсіди говорили, що вони воюють не з італійським народом, але тільки з Мусоліні та фашизмом, тепер, коли Дуче відійшов від влади, далі змагають до знищення Італії та поневолення італійського народу.

Найважніший фронт на Сході

В перших днях минулого тижня воєнні дії лютували майже на всьому просторі східного фронту від Кубані аж до озера Ладога. Та втративши велику масу повзів (до 31. 7. разом понад 7.000), літаків і людей, під кінець тижня большевики дещо послабили свої атаки на цьому фронті. Та це не тривало довго, бо підтягнувши свіжі сили, вони знову почали завзяті наступи. Німецькі війська зупинили натиск ворога й знову завдали йому великі втрати. Відбиваючи ворожі наступи німці або боронять свої оборонні становища або переходять до протинаступів. Тому бої мають змінливий характер — раз позиційний, а раз рухомий. На всякий випадок, хоч большевики робили і роблять велетенські зусилля, щоб розірвати німецький фронт, воно їм не вдалося. Супроти того, що вони втратили в боях у зброї і людях — ніякого значіння не має те, що вони тут і там переходово захопили якусь місцевість. Та найголовніше те, що як у зимі так і тепер їм не вдалося здійснити своєї головної цілі, якою є завойовання України з її збіжжям і харчевими можливостями.

В теперішніх боях на східньому фронті великі прислуги віддає німецьким військам новий рід вогневої зброї — гранатомет, що складається зі 6-ох рур. Він викидає нараз 6 різних стрілен. Таким чином він стріляє не тільки розривними, але також запальними і мряковторними гранатами. Крім ударної сили прикметної вогневій зброї взагалі, новий гранатомет має ще інші цінні прикмети. Він закриває хмарами мряки й диму німецькі становища й осліплює ворога своїми сильними сальвами.

Завзяті бої на Сицилії

На Сицилії продовжуються великі й завзяті бої. Вони найзавзятіші в середині острову в напрямі вулькана Етни й на сході коло Катанії. Італійсько-німецький спротив зміцнився до таких розмірів, що майже на всіх відтинках ворог не зміг посунутися наперед а зокрема в середній частині острову, де є німецькі частини, потерпів великі втрати. Але найбільшою невдачею для англійських панцирних сил ген. Монтгомері є те, що він не може проломити фронту під Катанією. Як тепер показується

(Докінчення на 2. стор.).

Жнива

На селянських полях і на державних маєтках — жнива. Четверті жнива в цій великій війні. І всюди працює село від ранку до ночі. Поспішає, щоб і години не втратити, щоб дня не змарнувати. Щоб якнайскоріше зібрати з поля дорогоцінний хліб, що забезпечить прожиток тисячам, міліонам.

Працює село і в Бога помочі просить. Щоб від зливи повені хоронив, щоб від граду беріг. Бо все в Божих руках. — Боже помагай! — Дай, Боже, і вам! — вітають одні одних, працюючи на полі.

Працює українське село ще більше як торік, як колинебудь давніше. Бо рук до праці менше. Бо багато-багато молодих, часто найбільше працездатних, сил виїхало на працю до Німеччини. І для них тепер гарячий час жнив. І вони в поті чола збирають хліб із поля. І пишуть в листах до батька, до матері: „Дай вам, Боже щасливо хліб із поля зібрати".

Менше рук до праці в українському селі, бо й багато охотників виїхало вже на військовий вишкіл. Готуються до боротьби за те, щоб господарями були наші селяни на своїм полі, а не невільниками в колгоспі. Щоб живо збирали для себе, для своїх дітей, а не для ненаситної большевицької потвори, як це було в Україні і в цілій сталінській тюрмі народів більше 20 літ!

Прийшли жнива і ці руки, які є на селі, мусять в час все з поля зібрати. І один колосок не сміє змарнуватися. Це знають усі. Бо „хліб і страва — перша справа!" Так завсіди було, а тепер тим більше, бо тепер — війна. Тепер закони тверді й обов'язки господарів важкі. На всіх великі завдання поклала ця велетенська війна, що від її висліду залежить і наша доля. Великі обов'язки села: дати хліб містам, забезпечити прохарчування сиротам, старцям, учням, дітям, що вчаться в школах. Дати хліб робітникам, що кують зброю на ворога. Та першусього дати хліб воякам, що за кращу долю кров проливають.

У великій праці жнив єднається українське село. Мусить єднати свої сили, свої засоби. Дух солідарности мусить зростати. Бо на всіх один обов'язок, бо на всіх тяжить збірна відповідальність. Без взаємодопомоги, без співпраці й помочі тим, що її конче потребують, часто діла не зробиться так, як треба. Бо й в малих справах співпраця корисна. А чим більші і важчі завдання тим більше

треба взаємного зрозуміння і піддержки. Цего вчить нас тверде життя.

У житті людей слово відограє велику ролю. Слово пояснення, поради, заохоти. Воно підбадьорює, помагає видержати, перетривати. Але часто саме, хочби й найщиріше слово ще не вистарчає. Не раз і не двічі не вистарчить пояснити, коли і чому „ти це мусиш зробити", але треба помогти ділом. Часто й гроші не поможуть, бо й за гроші не все годен дістати потрібну поміч. Тоді треба помогти ділом, помогти жати, косити, чи своїми кіньми звести збіжжя вдовиці, немічним старцям, сиротам...

Отак помагаючи взаємно один одному, ми скоріше осягнемо ціль, лекше виконаємо працю, краще здійснимо свої завдання. Так треба нам жити, духа єдности плекати, у праці гартувати його як сталь, щоб були ми сильні до теперішніх і майбутніх завдань.

Виконуючи якнайпильніше теперішні воєнні завдання — ми прислугуємося справі перемоги над нашим ворогом і тим самим маємо надію, що і ми станемо женцями, що у велике жниво майбутнього миру збиратимуть на своєму полі зерна нового життя.

Я. Т.

ОГЛЯД ПОДІЙ

(Докінчення з 1. стор.).

війська великодержав осі вже давно побудували там сильні укріплення так, що ворожі наступи не можуть перейти рівнини під Катанією, бо стають жертвою німецьких та італійських гармат, скорострілів та іншої вогневої зброї приміщеної у глибоких скельних печерах. Супроти тих укріплень стала безпорадна ворожа воєнна фльота і летунство. Втративши дуже багато панцирної зброї в безуспішних атаках, ворог рішив забезпечитися на всякий випадок. Тому англійські війська під Катанією окопалися в ровах, побудували загороди з колючого дроту, і позакладали міни.

Рівночасно з тими боєвими діями на сицилійському суходолі летунство великодержав осі атакувало ворожі кораблі на морі і в зайнятих пристанях. Військові знавці кажуть, що досі ворог утратив коло Сицилії і між нею та Африкою понад 1 міліон тон корабельного тонажу.

Ворожий військовий провід віддавна звертає увагу на острів Крету, що тепер є одною величною твердинею. Тому то він зробив пробу, щоб її заатакувати літаками, але це йому не вдалося й закінчилося втратою 21 ворожих літаків.

Нова хвиля атак на відкриті міста

Минулого тижня ворог знову почав великі атаки на відкриті міста північно-західних зайнятих просторів і північно-західної Німеччини. Спершу ворожі літаки заатакували норвезьке місто Дронтгайм а опісля німецькі міста. Зокрема завзято вони налітали на відому пристань Гамбурґ. Впродовж тижня ворожі летуни 5 разів бомбар[illegible] це місто. Крім того вони атакували ще міста Есен, Кіль, Гановер, Касель, Рельшайд і острів Гельґолянд. На Кіль і Касель ворог налітав двічі. Підчас тих налетів ворог утратив 308 літаків, між якими переважали 4-моторові бомбовики. Зокрема великі були ворожі втрати підчас кожного налету на Гамбурґ.

Відповідаючи на ворожі налети, німецькі летуни бомбардували військові обєкти англійської пристані Гол, у просторі Лондону й в південній Англії.

Нові осяги на морі

Минулого тижня німецькі підводні човни затопили 15 ворожих кораблів загальної містоти 89.241 тон. Одночасно з тим показується, що впродовж липня ц. р. німецькі підводні човни затопили 381.000 тон так, що число ворожих затоплених кораблів знову зростає.

Новий уряд в Італії

З політичних подій під кінець місяця найважнішою стало уступлення Мусоліні, що досі від жовтня 1922 р. був головою італійського уряду. Як тепер показується уступлення Мусоліні є внутрішньою італійською справою. 24. 7. ц. р. відбулося в Римі засідання Великої Фашистівської Ради. На підставі голосування в ній Мусоліні заявив королеві, що просить, щоб його звільнити зі становища голови уряду. Король це зробив і призначив новий уряд з маршалом Бадоліо в проводі. Рівночасно згідно з предложенням Великої Фашистівської Ради король перебрав начальний провід усіх італійських збройних сил. Так в Італії знову заіснував стан з-перед приходу до влади Мусоліні. Рівночасно уступив також і зять Мусоліні ґр. Чяно, що колись був мін. закордонних справ а від кількох місяців італійським амбасадором при Ватикані. До зміни прийшло також і на становищі голови італійського сенату. Став ним тепер адмірал Торон ді Ревель.

Новий італійський уряд склав уже присягу вірности королеві. Він складається з високих військових і визначних спеціялістів. Міністерства війни, фльоти, летунства, шляхів і воєнного промислу обняли високі військові достойники. Міністром закордонних справ нового уряду став дотеперішній італійський амбасадор у Туреччині Ґваріля. Це один з визначних італійських дипломатів. Він по черзі був італійським амбасадором у Парижі, Лондоні, Бріселі, Мадриді, Буенос-Айрес і Ватикані. В новому італійському уряді є 1 член останнього уряду, що уступив, ген. воєнного промислу ген. Фаваґросса.

Голова нового уряду марш. Бадоліо видав низку розпорядків з метою запевнити краєві лад і безпеку. Всі збройні сили і всі організації військового характеру підпорядковані марш. Бадоліо. Новий уряд заявив у першій своїй відозві, що „війна іде далі" а опісля ще раз зазначив що італійська закордонна політика залишається без змін.

Король і батьківщина

Останні події в Італії сильно зміцнили повагу італійського короля, що завсіди мав велику пошану серед італійського населення. Тому то тепер головним гаслом італійського національно-політичного життя стали слова: — „Король і Батьківщина!" У всіх урядових відозвах постійно лунають слова: — „Ввесь італійський нарід суцільними лавами стоїть за королем", „Італійський нарід все об'єднувався в хвилинах небезпеки довкола короля", „Італійський король завсіди був першим італійським вояком", „Італія бореться за свободу під проводом короля". Ті всі заклики є наслідком становища, яке зайняв голова нового італійського уряду в своїй першій відозві, де він зазначив: — „Згуртуйтеся довкола короля, цього живого символу батьківщини, що є прикладом для всіх".

Вдгук італійських подій

Останні події в Італії, що торкаються її сутовнутрішніх справ викликали загальне зацікавлення. Німеччина, як безпосередній сусід і союзник Італії, прийняла вістку про ті події з повним спокоєм. Він тимбільше оправданий, що воєнні дії останніх днів на Сицилійському фронті цілковито підтвердили правдивість заяви нового італійського уряду про те, що „війна іде далі" Зрештою доказом якнайкращих взаємин між Німеччиною та Італією став 29. липня ц. р., що є днем уродин Мусоліні. З тієї нагоди Фюрер Німеччини переслав Мусоліні збірне видання творів відомого німецького мислителя Ніцше зі спеціяльною сердечною присвятою. Саме цього року Мусоліні закінчив 60-ий рік життя. З того приводу вся німецька преса помістила обширні статті про життя і діяльність Дуче.

На вістку про зміну італійського уряду японський мін. закордонних справ Шіґемітсу відбув розмову з італійським амбасадором Інде078лі і німецьким амбасадором фон Штамером. Після тих розмов мін. Шіґемітсу заявив у зв'язку з останніми подіями в Італії, що становище Японії таке, яке було, тобто вона далі спільно змагається з Німеччиною, Італією та їх союзниками проти Англії й Злучених Держав.

Самозрозуміло, що італійські події викликали зацікавлення в Англії та Злучених Державах. Незабаром про Італію заговорив і Черчіль і Рузвелт, але оба вони доволі сильно розчарувалися. Вони думали, що Італія зложить зброю й ще попросить англійців та американців, щоб вони її займали. Коли ж виявилося, що Італія далі воює в союзі з Німеччиною, Черчіль і Рузвелт сказали, що для них марш. Бадоліо такий самий, що і Мусоліні. Так виявилося, що коли вони перед тим завсіди кричали, що вони нічого не хочуть від Італії та італійського народу, і тому воюють тільки з Мусоліні і фашизмом, то це не було правдиве і щире. Тепер, коли англійці та американці зажадали повної капітуляції найкраще видно, що вони Італії добра не бажають. В останніх летючках, розкиданих над Сицилією англійці й американці зазначили, що вимагають, щоб Італія цілковито піддалася й дала їм у себе військові, летунські й морські бази так, щоб її простори стали операційним тереном проти Европи, об'єднаної під проводом Німеччини.

Зміна італійського уряду зовсім не вплинула на большевиків, які далі настирливо домагаються від Англії та Америки, щоб вони створили десь у західній або північній Европі „справжній другий фронт". З такими домаганнями вернувся тепер до Лондону голова об'єднаних англійських професійних союзів Ситрин, що саме недавно відвідав Сталіна, Москву і різні большевицькі фабрики на Уралі й на Сибірі.

У кількох словах

Фінський парлямент майже одноголосно ухвалив проєкти нових податкових законів. Після голосування голова уряду виголосив промову, в якій зазначив, що сила Фінляндії в її національній єдності.

В Шонані, як тепер називається колишній Сінґапур, японці заснували військову школу для вишколу старшин до індуської визвольної армії Субгас Чандра Бозе.

У зв'язку з подіями в Італії англійська пропаганда почала поширювати різні неправдиві вістки про Мадярщину. Так англійці пустили вістку, що голова мадярського уряду Каляй має або мусить незабаром уступити. В дійсності на Мадярщині панує повний спокій а мадярський уряд продовжує свою політику, що найкраще відповідає інтересам Мадярщини.

Великий англійський щоденник „Таймс" недавно помістив статтю з домаганням до Туреччини, щоб вона присунулася ближче до аліятського табору. У відповідь на те, Туреччина заявила, що випрошує собі такі „поради".

Дотеперішній большевицький амбасадор у Лондоні, жид, Майський, став заступником Молотова. На його місце до Лондону мав би прийти большевицький посол у Канаді — Ґусеєв. Та можливо, що Майський залишиться в Лондоні, бо Літвінов також є заступником Молотова а проте урядує як амбасадор у Вашінґтоні.

Кажуть, що вже погодили двох відомих французьких генералів Жіро і де Голя, що досі ніяк не могли договоритися. Де Ґоль став головою французької „Національної Ради Оборони" а Жіро головним командантом французьких збройних сил у Північній Африці.

Селянине!

Німецький меч обороняє Тебе перед кровожадністю жидівського большевизму. За те Ти повинен своєчасно і в цілості здати контингент.

За розбудову холмської кооперації

За недавньої Польщі не було спромоги розбудувати правильно і в цілості поодинокі ділянки українського національного життя на Холмщині і Підляшші. Головною причиною цього було засадничо вороже становище польського уряду й польського громадянства до українського питання взагалі, а на Холмщині й Підляшші зокрема. Не було можливости основувати тут українські школи, навіть приватні, і виховувати наше молоде покоління в українському національному дусі і воно було виставлене на безпощадну польонізацію. Роблено перешкоди, а вкінці й зовсім заборонено, усяку культурно-освітню організацію включно з виданням і поширюванням української преси. Не оставлено в спокою й церковної ділянки. Зі загального числа 389 православних церков на Холмщині й Підляшші, що існували в дні 1. серпня 1914 р., збурено цілковито 189, а висвячено на польські костели 149, оставляючи до 1939 р. місцевому українському православному населенню усього 51 церкву. Ця справа національного й церковно-релігійного переслідування українського населення на Холмщині і Підляшші в роках від 1919 до 1939 загально відома — хочби з інтерпеляцій і промов посла д-ра Степана Барана у варшавському соймі, у яких наведено подрібні факти й дати, що були великим актом обвинувачення перед культурним світом цілої тодішньої польської системи панування на українських землях. Зібраний д-ром Ст. Бараном в його соймових інтерпеляціях і промовах обширний матеріял про переслідування українців на Холмщині й Підляшші використано тоді за кордоном і на його основі появилися у закордонній пресі статті і окремі публікації в німецькій мові.

І В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЛЯНЦІ...

Коли такі переслідування діялися у релігійно-церковній ділянці, то що ж говорити про можливість всебічної розбудови такої життєво важної ділянки, як господарська, а зокрема кооперативна. І тут роблено великі перепони у розбудові української кооперації, яку остаточно піддано польським кооперативним союзам „Рольнік" і „Сполєм" і в дійсності майже вповні зліквідовано. Не говоримо вже про те, що загарбано безправно майже усю землю православних парафій і церков і розпарцельовано її виключно між польське населення. Поведено масову кольонізацію Холмщини й Підляшшя польським елементом при парцеляції більших земельних маєтків і на ділі виключено наше місцеве населення від набування шляхом купна парцельованої землі. Невесела майбутність стелилась за Польщі перед українським населенням Холмщини й Підляшшя...

До наших невдач причинився й факт, що міста на тих землях були жидівсько-польські, найбільше чужі з усіх міст на українських етнографічних просторах, з відсутністю свідомого українського міщанства, а в більшості взагалі без українського населення. Був вреШті величезний брак української інтелігенції, а ця невеличка горстка, що остала ще з російських часів, була за мала і за слаба, щоб повести на цілому національному фронті відповідну до потреб оборонну працю. Не бракувало їй доброї волі, але — як сказано — була вона безсильна перед зорганізованою суцільною польською навалою.

УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК У ХОЛМІ

Із започаткованої української кооперації на Холмщині й Підляшші залишилися при кінці польського панування тільки дуже нечисленні недобитки. До них належав оснований в 1927 р. Український Кооперативний Банк у Холмі. Він був чи не одинокою українською кооперативою на північно-західних землях, що зберегла організаційні й ділові зв'язки з Ревізійним Союзом Українських Кооператив і Українським Центробанком у Львові — і то мимо польського натиску — та задержала в себе українське діловодство, коли інші українські кооперативи, майже виключно споживчого характеру, — що перейшли під польські союзи, мусіли ввести в себе польське діловодство й послугуватися польською мовою.

СТАН СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Холмсько-підляська кооперація мала характер дрібної місцевої організації споживачів. Не обняла вона ще більшости українських сіл і не створила власних повітових союзів, як це було в Галичині, хоч самі низові кооперативи діяли на підставі галицьких зразкових статутів. Не було спромоги вишколити відповідно на окремих курсах керманичів кооператив зпоміж селян, бо польська влада на такі курси не давала дозволу, а українським інстукторам зі Львова заборонено вступ на Холмщину й Підляшшя. Повоєнна інфляція польської марки (обезвартнення гроша), а в якийсь час пізніше грошева дефляція (дорожнеча гроша) і довготриваюча господарська скрута не створили пригожої почви до розвою кредитової кооперації. В устійнених господарських і суспільно-політичних відносинах, як це було довгі десятиліття перед першою світовою війною, кредитова кооперація випереджувала завсіди інші роди кооперації, творячи для них підставовий господарський фундамент. Кредитова кооперація на північно-західних землях розвинулася ширше щойно за Польщі, була в польських руках і мала польський національний характер. Кромі цього повстали тут тоді комунальні каси ощадности, а по волостях волосні позичкові каси — останні тепер дуже слабенькі, — що діють і досі та з українською кооперацією зправила не стоїть у зв'язках.

В НОВІЙ ДІЙСНОСТІ — НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Спроможність організації й розвою знайшла українська кооперація на Холмщині й Підляшші тільки щойно в осені 1939 р. за німецької влади й дала досі значні висліди. Число українських кооператив виносило на терені люблинської области в половині 1942 р. 553, в чому 7 союзів (Біла, Володава, Холм, Грубешів, Белз, Томашів і Тарногород — білгорайський повіт), 490 низових кооператив загального закупу й збуту, 15 молочарських кооператив, 29 кредитових і 9 мішаних та інших. Число об'єднаних у тих кооперативах членів виносило 44.000. Сьогодні число цих кооператив дещо змінилося (зменшилося) — зокрема в замісцькому районі томашівського окружного союзу — з незалежних від нас причин. В Люблині діють відділ Ревізійного Союзу Українських Кооператив зі Львова, що кермує нашою кооперацією в люблинській області, та відділ Центробанку зі Львова.

КРЕДИТОВА КООПЕРАЦІЯ

Слабою сторінкою нашої холмсько-підляської кооперації є мала й слабенька сітка кредитівок, усього 29. Повітових українбанків тут зовсім нема. Український Кооперативний Банк у Холмі не зміг досі розбудуватися й набрати ширшого організаційного розмаху й господарського значіння. У спадщині по Польщі остало йому всього 123 члени з уділовим капіталом 5675 зол., при чому один уділ виносить 25 зол. Вложені ощадности виносили тоді 1.311,06 зол. а сума уділених позичок 5.309,75 зол. Цей стан слабого розвою залишався довший час. Українбанк почав розвиватися щойно в останньому році, коли до управи ввійшли самоуправний інспектор і фаховий банківець п. Іван Крамаренко і полк. Ковпаненко. Поведено акцію за приєднанням нових членів, яких число в дні 27. липня ц. р. виносило вже 489 зі зложеним уділовим капіталом 25.532 зол. В дні 30 червня ц. р. ощадності зросли до 15.034.45 зол., а на біжучому рахунку 76.757,82 зол.; загальний оборот за перший півріч 1943 р. виносить 2,262,254 зол.

Українбанк у Холмі, зорганізований на статутах галицьких повітовних українбанків, є сьогодні одинокою цього рода українською установою на Холмщині й Підляшші. Став він обслуговувати Кооперативний Союз у Холмі і місцевих українських купців приватників та має усі дані до дальшого скорого розвою. Його діяльність слід однак поширити і на сумежні повіти, зокрема на Грубешівщину і Володавщину, де в нинішніх умовинах не легко, а мабуть і зовсім неможливо, створити окремі самостійні кредитові кооперативи повітового характеру. Поширення діяльности холмського Українбанку і на ті терени можна перевести в цей спосіб, що створиться окремі його відділи в Грубешові й Володаві, до чого однак потрібно відповідної зміни статуту. Таку зміну дирекція Українбанку в Холмі і його надзірна рада під проводом п. Олександра Рочняка приготовляє й вже в найближчому часі переведе в діло.

НАЙБЛИЖЧІ ЗАВДАННЯ

Черга тепер на місцеве українське громадянство, а передовсім на кооперативні союзи в Грубешові й Володаві, на Українські Допомогові Комітети і їхні Делегатури на заінтересованих теренах та на наших членів місцевої самоуправи. Мусить піти ударна акція за масовим приєднанням членів і загальним спопуляризуванням самої справи. Це муситься зробити в інтересі правильного розвою нашого господарського й національного життя на так до недавна занедбаних північно-західних областях, що їх слід сильніше втягнути у нашу національну спільноту. У тій творчій праці і Редакція „Холмської Землі" причиниться по своїм силам до успіхів так важної для нас справи.

„Хай буде їм легка земля..."

Жертви большевицького злочину у Винниці. Фото Янушевич.

Похорони перших кількох сотень жертв большевицького злочину викопаних у Винниці відбулися дня 12. 6. ц. р. У похороні взяли участь: єпископ Євлогій разом із численними священиками, представники влади та маси людей, які із квітами та вінками прийшли віддати останню шану замученим братам.

Один з учасників похорону так м. ін. його описує:

Був ясний ранок. На місці розкопів могил уже зібралося чимало людей. І ще приходять нові, щоб востанне побачити тіла нещасних, востанне попрощатись з ними. У спеціяльно викопаних двох довжезних могилах, щільно, один біля одного, головами на схід лежать трупи помордованих. Дивишся на ці скорботні останки людей, і невимовно боляче стискається серце. Як жахливо большевики обманули людей!.. Обіцяли і землю і волю — а зробили людей рабами. Обіцювали дати „рай" — а створили жахливе пекло... За дротяною огорожею бачимо величезну купу одягу нещасних, який разом із ними був вкинутий у могилу. На дроті порозвішувані численні речі: рушники, вишиті сорочки, убрання, тощо. Люди розглядають їх, шукаючи серед них речей своїх рідних, що їх забрало жорстоке НКВД і про долю яких нічого невідомо.

Над цими першими викопаними жертвами відправив єпископ Євлогій панахиду. Разом з ним молилися священики за душі невинних людей, замучених катами. Зі слізьми на очах тисячі приявних молилися за спокій душ...

По відправленні поминальної панахиди і відспіванні „вічної пам'яти" присутні — після старого українського звичаю — грудками землі вкривали тіла жертв. На свіжі могили покладено відтак запашні квіти з рідних просторих нив та зелені вінки.

Поширюйте „Холмську Землю."

Якнайбільше освіти нашим жінкам

В житті нашого хлібороба праця жінок відіграє дуже важну ролю. Господар звичайно займається польовою роботою та кіньми, а в руках господині є плекання худоби, курей та іншого дробу, управлювання городу та ведення всієї хатньої господарки. До цього доходить ще виховання дітей. Справі приготовлення господині до її важної й дуже відвічальної праці культурні західньо-европейські народи, а передовсім німці, вже віддавна присвячують багато уваги. Ми, українці, також в жадному випадку не сміємо цієї справи занедбати. Не такі вже тепер часи, щоб можна було жити й господарювати так, як робили це наші матері або бабці. Прийшов час, що й наша сільська жінка мусить навчитись господарити й жити так, як господарять і живуть інші культурні народи. Зміна нашого хатнього та домашнього господарювання — в руках нашої господині. Виховання дітей на здорових і добрих синів і дочок українського народу також належить головно до неї. Тому в загально народньому інтересі мусимо кинути клич — якнайбільше освіти нашим господиням!

Вже від трьох років існує в Холмі однорічна жіноча школа домашнього господарства, яка, побіч загальної освіти, дає нашим дівчатам фахову підготовку до їх майбутніх завдань свідомої української господині. В школі навчається таких предметів: наука теоретична: релігія, українська й німецька мови, листування, фахові рахунки, гігієна та плекання дітей і догляд хворих, руханка і спів. Наука практична: варення, прасування й прання, порядки в хаті, шиття та ручні роботи, городництво та плекання рослин. Як предмет надобов'язковий: писання на машині.

До школи приймається дівчат, що скінчили 14 років життя та вселюдну школу. Оплата за науку 20 зол. місячно. При школі існує бурса, де мають змогу мешкати учениці з дальших сіл. Оплата за бурсу продуктами або грішми. Пан окружний староста багатьом ученицям уділює грошевих знижок від шкільної оплати.

Наука в школі в році 1943/44 розпічнеться 1. вересня. Прохання про прийняття разом з метрикою народження та свідоцтвом про скінчення вселюдної школи слід надсилати негайно на адресу управи школи домашнього господарства в Холмі, вул. Роберта Коха 6.

Покінчення школи домашнього господарства з додатнім вислідом дає ученицям право продовжувати свою освіту в інших шкільних заведеннях (напр. у школі дитячих піклувальниць, захоронярський тощо), а навіть з часом можуть перейти вони до праці у вселюдному шкільництві.

Тому в народньому інтересі Вп. П. Отці, Учителі, Війти і всі УОТ, Кооперативи та всі інші українські установи повинні до цієї одинокої на Холмщині фахової жіночої школи спрямувати якнайбільше нашої жіночої молоді.

Холм, 29. 7. 1943.

Марія Савич

упр. школи дом. госп. в Холмі

Між добровольцями у вишкільному таборі

Недавно голова Військової Управи полк. А. Бізанц та її член д-р Макарушка відвідали найближчий вишкільний табор охотників СС Стрілецької Дивізії Галичина, які виїхали першими двома транспортами.

Нижче подаємо враження з цієї поїздки, що ними поділився д-р Макарушка з представниками преси.

„Метою нашої поїздки було — говорив д-р Макарушка — не так відвідати тих, що вишколюються, бо їх ми всього кілька днів тому бачили, як радше, нав'язати взаємини з командою табору. Свою мету ми вповні осягнули. Признаюся, я був приємно вражений уважливістю та повним зрозумінням психіки українського вояка, яку виявили генерал-комендант табору та майор, командант вишкільного куреня. Вони обидва живо цікавилися українською проблемою та просили прислати їм відповідну інформаційну літературу. — Я хочу пізнати психіку, історію та змагання народу, що його синів я маю вишколювати! — говорив генерал. Сам він просив, щоб прислати охотникам часописи, книжки, щоб дістати для них фільми з українськими написами, українські грамофонові пластинки, тощо. Зокрема просив він, щоб до табору приїхав український театр. — Аж дивно — говорив д-р Макарушка, — що в так короткому часі зумів цей командант табору пізнати вдачу українського вояка. — Відмітив він безпосередність та велике зацікавлення охотників зброєю та воєнним ремеслом. Одначе — на його думку — позначується в них недостачу безпосередньої військової традиції та вояцької психіки.

А тепер про те, як живуть та як почуваються наші охотники. Спершу про місцевість. Площа вправ положена серед прекрасних смерекових лісів. Терен сухий, піскуватий. Краєвид чудовий. Вимріяне місце літнього відпочинку. Коли ми зайшли в табор, здивувалися немало. На небі світило сонце, в далині шумів зелений бір, а наші охотники наче хворі — лежали на ліжках. Ми здивовано поглянули на команданта вишколу.

— Тепер — казав він — вони мають мало вправ, а багато спочинку. Згодом ця пропорція буде щораз то змінятися. В цей спосіб призвичаюємо їхні організми до вояцького життя.

— Як це ми наглядно переконалися — оповідає далі д-р Макарушка — харч у таборі добрий, здоровий та достатній. Тоді, коли ми відвідали наших охотників, вони саме діставали вояцький одяг та взуття. Кожний вибрав собі, яке захотів — до міри та вигідне. Охотники здорові, веселі, бадьорі. На місці, в таборі, ще раз оглянула всіх лікарська комісія. Хворих відділили і вони в найближчих днях повернуться домів. Та їх небагато.

До табору, що про нього говоримо, дістали покликання в більшості підстаршини та інтелігентніші стрільці. Більшість старшин покликано до іншої місцевости. Все ж таки деяка кількість кандидатів на старшин попала між підстаршин. Тепер саме ми дізналися, що всіх старшин та кандидатів на старшин піхоти (крім спеціяльних частин) переведуть у найближчому часі до окремого старшинського табору. Запевніть родини охотників, що їх сини — вояки здорові та під доброю опікою.

М. К-ий.

Козацька церква в Полтаві

У Полтаві ще й досі збереглася стара дубова церква з часів Запорізького Війська. Вона є зразком розквіту українського церковного будівництва. Напис над вхідними дверями говорить, що цю церкву збудовано „коштом і старанням Запорізьких Військ кошового Петра Кальнишевського в 1774 р." В іконостасі ще й досі збереглися зображення двох запорожців-козаків. Церква була збудована в Ромнах, а при кінці 19. сторіччя перевезено її до Полтави.

Статті, дописи й завваги до „Холмської Землі", які торкаються Холмщини й Підляшшя, просимо слати на адресу: Д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17, тел. 79.

Д-р ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

Господарство Холмщини і Підляшшя

II.

КЛІМАТ І ГРУНТИ ХОЛМЩИНИ Й ПІДЛЯШШЯ

Підсоння (клімат) Холмщини й Підляшшя обумовлене їх географічним положенням, різьбою терену та кліматичними чинниками, що досить різні у різних околицях країни. Вже те, що віддаль північної границі країни від південної є біля 250 км., а від східної до західної 150 км., дає різниці температури, яка у середній річній збільшується на кожних 100 км. віддалі з півночі на південь на 0,5° Ц. і стільки ж приблизно із сходу на захід. Конфігурація терену, що поділений на південну височину й північний низ та білгорайську низинну западину, впливає, очевидно, на кліматичні різниці країни, що підноситься від 80 до 340 м. над рівень моря. До того саме у Холмщині й Підляшші стрічаються засяги континентальної та океанічної полоси, що перша діє більше на сході і півдні, друга на північ країни, впливаючи на відносні кліматичні чинники.

Пересічна річна температура вагається між 7° Ц. а 8° Ц. Ізотерма 7° Ц. проходить з північного заходу на південний схід на півночі майже по лінії Буга, а ізотерма 8° Ц. менше більше рівнобіжно до неї дещо на північ від Янова та через Білгорай. Ізотерма 7,5° Ц. проходить дещо на південь від Люблина і Холма та на північному краю Новосілок у грубешівському повіті. Пересічні місячні темп. за рр. 1886—1919 представляються в пересічі з трьох місцевин (Холм, Люблин, Пулави), які виказують тільки незначні відхили щодо температури в ° Ц. ось як: I. —4,1; II. —2,8; III. 1,1; IV. 7,1; V. 13,6; VI. 16,7; VII. 18,3; VIII. 17,5; IX. 13,4; X. 8,1; XI. 2,0; XII. —2,3, пересіч I—XII. 7,4.

Довголітніх метеорологічних записок з інших місцевин загалом не має, тому мусимо вдоволитися тільки цими даними.

Якщо поділимо місяці після пересічної температури на поодинокі пори року, то вони — беручи за основу Холм, як місцевину осередньо положену, — є які:

Пора року	Перес. темпер.	Місяці
Провесна	0°— 5°	III.
весна	5°—15°	IV, V
літо	понад 15°	VI, VII, VIII.
осінь	5°—15°	IX, X
підзимок	0°— 5°	XI.
зима	нижче 0°	XII, I, II

Отже провесна і підзимок тут короткі, а температури радше зближені до зими. Треба припускати, що місяць березень у половині треба б зарахувати до зими, а в половині до весни, а місяць листопад таксамо поділити між осінь і зиму. Отже на цих землях насправді різко відділених є тільки 4 пори року, з яких зима найдовша, бо триває 4 місяці, а осінь і весна по 2 і пів місяця.

Обчисляють, що пересічно буває морозних днів (нижче 0° Ц.) на Холмщині та Підляшші впродовж року біля 110—115, а у надзвичайно холодних роках, чи інших несприятливих умовинах доходить це число до 140—150. Це не відноситься до днів, що ранками мають легкий приморозок; тільки місяці червень, липень і серпень не виказують за десятки років ніодного дня з приморозком, зате у інших, весняних та осінніх місяцях трапляються дні з легкими, а то й сильнішими приморозками.

Опади країни вагаються у річній пересічі між 500 і 800 мм. Вони найбільші у Белзчині (700—800 мм.) та Білгорайщині (650—700 мм.) ще сильні у південній Грубешівщині, Томашівщині та Заміщині (600—650 мм.), середні у рештучій частині височини і здовж Буга (550—600 мм.), а найменші на Підляшші (500—550 мм.). Якщо поділимо опади на літні (7 місяців квітень—жовтень) і зимові (5 місяців листопад—березень), то літні виносять від 350—500 мм. і єназагал розділені на різні околиці, подібно як опади загалом, а зимові, що дають 150—300 мм., виказують майже однакову висоту (175—200 мм.) у північній частині височини на Підляшші, а дещо більшу (200—250) у південній частині височини; тільки Белзчина має зимовий опад 250—300 мм, а в околицях Білої Підляської є остров найменшого зимового опаду, бо тільки 150—175 мм.

На основі довголітніх записок пересічна кількість опадів у мм. за рр. 1891—1910 в поодиноких місяцях в пересічі з трьох місцевин Холму (над рівнем моря 189 м.), Люблина (над рівнем моря 197 м.), Пулав (над рівнем моря 147 м.) була така: I. — 24; II. — 27; III. — 28; IV. 41; V. — 52; VI. — 82; VII — 97; VIII. — 63; IX. — 43; X. — 36; XI. — 34; XII — 32; пересіч I—XII. — 562.

Отже у Холмщині і Підляшші найбільші опади виказує липень, потім червень, вкінці серпень, себто літні місяці. Не бракує теж належних опадів весною. З цього видно, що, коли подібно розділені опади (з деякими відхиленнями) на місяці в інших околицях, то країна має їх вистарчаючу кількість для правильного росту сільсько-господарських рослин.

(Далі буде)

НОВИНКИ

Свято на Маківці. Дня 8 серпня ц. р. відбудеться на Маківці традиційне свято.

День св. Володимира. В день св. Володимира з нагоди ім'янин провідника Українського Центрального Комітету д-р Кубійовича відправлено в його наміренні Богослуження в церквах в Кракові, Львові та взагалі в Галичині і по цей бік Сяну й Буга. Працівники УЦК, УОК (УДК) та Делегатур відбули в цей день короткі сходини, на яких розказано про діяльність УЦК під проводом проф. д-ра Кубійовича.

Табор у Косові. Минулого місяця відбулося в Косові відкриття двох юнацьких таборів дівочого: ім. Ольги Басараб та хлоп'ячого: ім. гетьмана Ів. Мазепи.

Старшинська школа УСБ. При кінці липня ц. р. відбулося закінчення першого вишкільного курсу у старшинській школі Української Служби Батьківщині у Львові. Курс тривав 6 тижнів. Навчалися на ньому 84 найздібніші кандидати, по 7 з кожної округи.

Перші конкурсові змагання драматичних гуртків у Львові заповіджені на 30. і 31. липня та 1. серпня відбудуться восени ц. р. Точніший реченець буде поданий пізніше.

„Запорожець за Дунаєм" у Кракові. При кінці липня ц. р. заходами театрального гуртка при УОТ в Кракові відіграно народну оперету Гулака-Артемовського: „Запорожець за Дунаєм". Участь, крім краківських артистів, взяли артисти львівського оперного театру. Завдяки тому вистава пройшла з повним успіхом.

Релігійність Києва. Підчас перепису населення Києва у 1942 р. визнали себе релігійними 99,9 відс. усього населення Києва. З того православних було 96,2 відс. католиків 2,5 відс., інших християн 1 відс., магометан 0,2 відс. Тільки 0,1 відс. київського населення отолосило себе поза релігією або не дали відповіді на це питання.

Від 8. до 14. серпня затемнення обов'язує від год. 10. веч. до 4. рано.

Пам'ятник жертвам голоду. В селі Марченках на Миргородщині на високій могилі поставлено пам'ятник тим, які померли з голоду в 1933 р.

Навчальні майстерні. В Києві відкрито кілька навчальних майстерень для української молоді. При цих майстернях буде відкрито ще 6 фахових шкіл, які м. ін. готуватимуть металістів, ремісників-будівельників, ручного ремесла та торговельних професій.

Нова п'єса. В Українському Драматичному Театрі в Києві відбулася перша вистава п'єси молодого київського драматурга Сергія Ледянського — комедії на 4 дії „Директива з центру". В п'єсі змальовано життя села в Україні в 1938—1940 рр.

Школа трактористів. Щоб підготовити якнайбільше фахових сільсько-господарських сил відкрито у Харкові школу трактористів, де учасники курсу практично і теоретично навчаються в керуванні та обслугуванні тракторів.

Століття пароплавства на Дніпрі. В цьому році минає 120 років від початку пароплавства на Дніпрі. перший пароплав збудував був граф Воронцов у своєму маєтку Мошни, черкаського повіту, на Київщині, для буксирування барок по Дніпру.

Важне протипожежне розпорядження

Як у минулому, так і в цьому році введено на терені Ген. Губ. строге поготівля добровільних пожежних сторожей з метою оберегти врожай перед наслідками евентуальних летунських атак, навмисних чи недбайливістю спричинених підпалів і самозапалів. Влада видала в цій справі таке розпорядження.

В усіх добровільних пожежних сторожах слід завести дижурну службу, що тривала б 24 години. З кожної охотної пожежної сторожі слід назначити щоденно декілька людей (1—8), що з уваги на жнива не мають обов'язку цілий день перебувати в ремізі, але постійно мусять бути готові негайно розпочати рятункову акцію. Особи, визначені виконувати вартову службу, не можуть віддалюватися від пожежного приладдя більш як на 1 км.

При щоденній зміні група вартових обсаджує постійну обсерваційну стійку. Її слід влаштувати на високо положеному місці, найкраще на церкві чи дзвіниці. Якщо тільки група вартових зауважить пожежу, дає умовлений знак тривоги (ґонґ, дзвін і т. д.).

Незмоторизовані пожежні сторожі мусять мати до розпорядження вози разом із візниками. В ночі, себто від заходу до сходу сонця вартова група мусить бути у своєму приміщенні, значить у ремізі чи її безпосередньому сусідстві. Якщо горить у тій самій місцевості, до вогню йде в першу чергу вартова група. Інших членів пожежної сторожі слід негайно повідомити, щоб вони прийшли до вогню за вартовою групою. Якщо йде про поміч у гашенні вогню в сусідніх місцевостях (для змоторизованих сторожей на віддалі 15 км., для незмоторизованих — 5 км.), виїздить туди тільки вартова група. інші члени ждуть напоготові та ідуть до вогню щойно на заклик старости, окружного інстуктора, жандармерії чи поліції.

Щоб пожежну сторожу можна було якнайшвидше завізвати до помочі, слід забезпечити телефонічну сполуку з сусідніми місцевостями. Якщо не має телефону, зв'язок вдержує післанець на коні чи на ровері.

Призначені до вартових груп члени пожежної сторожі, одержують від громади винагороду згідно з приписами розпорядження про протипожежну охорону в Ген. Губ. з дня 22. 5. 1941. Хліборобам і хліборобським робітникам слід зарахувати вартову службу і вправи та евентуальну участь у гашенні вогню, за обов'язкову шарваркову працю.

Якщо вартовий льокаль не є в самій ремізі, слід його влаштувати в безпосередньому сусідстві ремізи. У вартовому льокалі мусять бути лежаки, доволі соломи, крісла і лавки. Слід подбати, щоб вартовий льокаль був у ночі освітлений, при чому невільно забувати про затемнення.

Коні призначені для пожежної сторожі мусять бути звільнені від інших чинитьб, їх невільно реквірувати.

Членам пожежної сторожі, що не мають одністрою, слід видати опаски на рукав. Вони мусять їх носити в часі служби. На опасках повинен бути напис: О. П. С., назва місцевости і печатка.

За докладне виконання цих постанов відповідають посадники (врлосні старшини). Нагляд виконує староста. Він покликує для технічного нагляду окружного інструктора пожежної сторожі.

Це розпорядження не нарушує дотеперішніх компетенцій командантів порядкової поліції у справі службового нагляду.

Десятники і жінки довір'я

„Десятниками" назначено в станиславівщині найкращих селян у громадах, які ведуть зразково свої власні господарства так, що вони можуть стати прикладом для інших селянських господарств. Вони є опікунами десяти господарств, яких інтересів вони бережуть, і за які вони є вповні відповідальні. Десятники носять на рамені опаску з написом „Десятник — командант боротьби за продукцію". Таксамо і їх загороди є позначені таблицями з такими самими написами.

Около 9.000 десятників, що працюють станиславівській окрузі кожного місяця на зібраннях одержують точні напрямні й вказівки їхньої праці. До десятника належить перевести всі справи зв'язані з ділянкою прохарчування й хліборобства у десяти господарствах, що йому підлягають. Він дає цим господарствам поради, він пояснює їм розпорядки, він у кожному випадку мусить бути їм прикладом. Нпр. взяти хоч би на увагу гасло „Чистота на селі". Це гасло, якого першою передумовою є зберегти лад у власній хаті, на подвір'ї й у стайні, дало селянам багато додаткової праці. До цього належить поправа даху на стодолі й стайнях, огорожі, поправи сільської дороги, придорожніх ровів і т. п. Зокрема велику увагу кладеться на гноївню та на поради селянам у різних сумнівних питаннях, зв'язаних зі здачею контингенту.

Зразу ці праці йшли поволі, інколи видавалося, що це годі буде виконати, але вкінці всі переконалися, що „мус — великий пан". Десятники, за восьмимісячний час існування їх організації, у сто відсотках виконали свої завдання.

Але, як то кажуть, на одній нозі ніхто не може стояти. Душею цілого господарства дрібного селянина є жінка, тому й Уряд Прохарчування й Хліборобства, побіч десятників установив жінок довір'я, що опікуються, господинями. Це теж дає гарні успіхи. Слід сподіватися, що з ходом часу ці успіхи будуть усе кращати.

Українські ремісники при праці. Об'єднання Праці Українських Ремісників при УЦК у Львові за час своєї півторарічної діяльности розвинулося в сильну станову організацію. Об'єднаних є понад 1000 членів, в тому поверх 350 самостійних майстрів. Для членів організовано в тому часі різні курси. Об'єднання має свою оркестру. За півтора року зложено біля 70 тисяч золотих національної вкладки.

Сільсько-господарські школи. У тернопільській окрузі існує тепер 18 званевих сільсько - господарських рільничих шкіл, з дволітнім курсом навчання. В цих школах фреквенція велика, від 250—500 учнів. Перший рік навчання з добрим або й дуже добрим успіхом закінчило 3.600 учнів. Наука відбувалася від кінця листопада мин. р. до 10 липня ц. р.

Жертва Прута. Підчас купелі в Пруті на очах численного товариства потонув учитель зі станиславівщини: Василь Салій, який перебував в Коломиї на учительському курсі,

Пядич важна лікувальна і промислова рослина

Пядич звичайний, Пядич пелешник, Пядика, Плаун, Дереза, Гончар, Гостечник, Митник, Опоясник, Звадник, Колотник, Сварник, Лікоподій- це все найчастіше вживані народні назви багаторічної, травянистої, вічно-зеленої, дуже цікавої і пожиточної рослини, яка по латині називається Lycopodium clavatum (читай: лікоподіюм кляватум). Росте вона у нас передусім на вогких, тінистих, вкритих мохом місцях у соснових а теж листяних лісах, на прогалинах, поміж чагарниками. Стебло має кругле, тонке, завгрубшки шпагату, повзуче по землі, часто понад один метр довге, тут і там прикріплене до землі корінцями, ціле вкрите дрібними, клинoватими листками-лусками. При кінці червня з'являються і виростають довгі, тонкі, в гору випняті (прямі) гілочки, на яких швидко з'являються по 2—3 колоски. В цих колосках розвиваються плодики-мішечки, що мають у собі жовтуватий пил — спори — розродні. В липні і серпні ті колоски дозрівають, лопають і з них висипається жовтувато-зеленавий пил — спори.

Пядич загально знана у нас, дуже цікава рослина. Вже самі її народні назви вказують, що нарід нею дуже цікавиться. І так напр. назва опоясник походить від цього, що в деяких околицях наші селяни вперізуються тим зелом мов поясом на щастя, щоб з'єднати собі прихильність любих собі осіб. В деяких знову околицях бояться люди приносити це зілля до хати, бо думають, що чоловік і жінка посваряться. Звідси й назва: Звадник, колотник, сварник. Виваром з пядича красять наші селяни великодні яйця на жовто-зеленавий колір. В гірських околицях пядич вішають в стайнях, думаючи забобонно, що від того корови ліпше ведуться.

Однаково ж не тільки народні повір'я цікавляться пядичем. Пядич це дуже важна лікувальна й промислова рослина, яка має пристосування в медицині, аптекарстві, в промислі а навіть в т. зв. тяжкій промисловості. Як в медицині, так теж в промислі, мають з цілої рослини пристосування головно порошок-спори-розродні а тільки для красильних цілей вживають цілу рослину. Той порошок-спори кинутий у вогонь, згоряє блискавично спалахнувши, без диму. Кинутий у воду, не тоне, плаває на її поверхні.

Порошком-спорами-розродними пядича посипують випрілі частини тіла у дітей, мокру висипку на тілі та випрілі від їзди на коні, місця на тілі у старших людей, щоб вони не ранилися і швидко гоїлися. Спори пелешника вживають також внутрішно як лік при затриманні сечі в дітей та при катарі сечового міхура у дорослих. Аптекарі знову вживають порошку-розроднів пядича до посипування пилюль (піґулок), щоб не злипалися. Так званий піротехнічний промисл, що займається виробництвом т. зв. штучних вогнів-ракет-фаєрверків, вживає його до виробництва штучних вогнів, бо спори пядича згоряючи дають дуже гарне світло. Дуже велике і важне пристосування має пядич в т. зв. тяжкій, а саме металургійній промисловості як необхідний матеріял, при виливанні сталі, бронзу, чавуну та ін. Висушеним зіллям пядича забарвлюють тканини у зелений колір.

Як з вище сказаного бачимо, та скромна повзуча по землі рослинка

пядич-пелешник, не дуже цікава й корисна для людей рослина.

Спори-розродні пядича треба збирати вміру достигання колосків в другій половині липня та серпні. Тоді, коли при порусі починають висипатися спори, треба обережно зрізувати стиглі, спороносні колоски й сушити їх. Сушити треба розстеливши колоски на широких аркушах паперу (коли є тільки менші аркуші паперу треба їх склеїти зі собою) або в якихось більших сухих начиннях: цебриках, баліях, і т. п., найкраще вистелених папером, охороняючи перед подувом вітру, який розносить порошок так, що того не можна навіть завважити. Сушити можна на сонці, на печі, а теж в помірно нагрітій печі. По кількох днях сушення луска на колосках починає відставати а порошок-спори сам висипується. Тоді витріпуємо з колосків решту порошку. Щоб очистити спори від домішок просіваємо їх крізь дуже дрібне, густе волосяне або шовкове сито, яке повинно мати на один квадратовий центиметр до 80 ниток. Спори пядича не вільно пересівати при світлі лямпи, свічки або при вогні, бо експльодують — вибухають. Можна їх просівати тільки при денному світлі. Зі сто кілограмів колосків пядича, дістаємо сім, вісім кілограмів спорів.

Спори пядича повинні бути без найменшої сторонньої домішки піску і т. п., добре просіяні. Тоді вони являють собою дуже дрібний блідожовтий порошок, дуже сипкий, який при розсипанні лягає рівним шаром, без помітних складок, горбків та ямок; коли вони є, то це показує, що товар не досить чистий. Запаху і смаку порошок не має.

Чистий порошок треба зберігати в міцних паперових торбинках чи картонових коробках в сухому, забезпеченому від мишей і пороху приміщенні, бо в вогкому псується.

Попит на спори пядича дуже великий. Ціна їх перед війною змінялася майже кожного року, відповідно до збору. Раз були дуже догорі, то знову непомірно дешеві. Коли хтось мав нагоду придбати їх більшу кількість, а ціна була низька, то чекав нераз і кілька літ, аж стануть дорожчі і тоді продавав. А в сухому, забезпеченому від мишей і пороху приміщенні можна їх зберігати й кілька літ і вони нічого не втратять зі своїх прикмет. Порошок пядича можна продавати й несіяний, але тоді за нього менше платять. Тепер установлені урядово в Німеччині а теж в Генеральній Губернії, на всі лікувальні рослини, отож і на спори пядича, ціни, які платять збирачам. Ціни ті назагал доволі низькі і в Німеччині є старання, щоб вони були підвищені.

Ю. Танчаковський.

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
„Холмська Земля"
Чвертьрічна передплата 3.50 зл., піврічна передплата 7 зол.
Гроші посилати на адресу:
УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
Краків, Райхсштрассе 34

Стипендії

для молоді середніх і фахових шкіл на шкільний рік 1943/44

Як щороку, так і в шкільному році 1943/44 Український Центральний Комітет, Відділ Шкільних Справ, Реферат Допомоги Середньо- і Фаховошкільній Молоді наділюватиме зворотними стипендіями незаможних і здібних учнів середніх і фахових шкіл з українською мовою навчання в Генеральній Губернії, щоб покрити кошти їхнього утримання в бурсі.

При тому подаємо умовини, яких вимагає Комісія Допомоги Середньо- і Фаховошкільній Молоді від кандидатів на стипендії:

1. Кандидатами на стипендії є учні всіх типів шкіл з винятком всіх званево-обов'язкових і однорічних званевих шкіл (нижчого ступня) та учнів підготовчих відділів всіх шкіл; в загально-освітніх школах — тільки учні вищих кляс, тобто 4—8 кл. гімн., 2—4 курсу. учительської семінарії і учениці семінарій для дитячих виховниць.

2. Учні незаможних батьків та батьків, які пішли до СС Стрілецької Дивізії Галичина, які виказують дуже добрі оцінки з поведінки та щонайменше добрі в навчанні.

3. Ті, що побирали стипендії в минулому шкільному році.

4. Ті, що живуть в бурсах.

Одночасно зазначуємо, що факт замешкання учня в бурсі не є рівнозначний з одержанням стипендії.

Прохання про стипендію виповнюють учні власноручно на спеціяльно виготовленому, бляндкеті, який можна дістати у місцевому Комітеті, на терені якого діють середні або фахові школи, в ціні 1 зол.

До прохання слід долучити:

1. Опінію місцевого Комітету про майновий стан батьків учня та про факт відходу батька до СС Стрілецької Дивізії Галичина.

2. Опінію дирекції школи про поведінку учня та його успішність в навчанні.

3. Посвідку замешкання в бурсі.

4. Посвідку Психотехнічного Інституту (для учнів м. Львова).

При тому Комісія ДСФМ звертає увагу всіх зацікавлених на такі речі:

1) Стипендію признається на цілий шкільний рік 1943/44: Той(та), що виступає зо школи або не виказує вимаганих оцінок автоматично тратить стипендію.

2) Прохання про стипендію можна вносити тільки на спеціяльно до цього видрукованих формулярах з усіма вимаганими залучниками. Прохання писані не на формулярах або без залучників — не буде розглядатися.

3) Стипендійні прохання складають учні з усіми залучниками в дирекції своєї школи до заопінювання. Вона зчерги передає всі подання місцевій Комісії Бурс, щоб поставила внесення про розмір стипендії для кожного учня зокрема. Окремі прохання, надіслані безпосередньо до Українського Центрального Комітету, Відділ Шкільних Справ, Реферат ДСФМ — не буде розглядатися.

4) Речінець внощення стипендійних прохань на руки дирекції школи минає з днем 15. вересня ц. р.

5) Комісія ДСФМ не веде в справі стипендій кореспонденції з учнями.

Український Центральний Комітет
Відділ Шкільних Справ
Комісія Допомоги Середньо- і Фаховошкільній Молоді

Птахи — захисники врожаю

Один учений запевняє, що якби зникли птахи, то загинули б і люди, бо шкідники за короткий час з'їли б усю рослинність.

Селяни-хлібороби добре знають, якої величезної шкоди завдають полям, городам, садкам різні шкідники — комахи та миші. Цих шкідників здебільшого знищують птахи. Підчас оранки гайворони, ідучи слідом за плугом, збирають, видовбуючи із землі борозняків та дротяників, що підгризають коріння рослин. Коли взяти таку маленьку пташину, як синиця, то вона, вигодовуючи своїх пташенят, приносить щодня від 300—500 шт. різних комашок. Так само дослідом доведено, що одна сова на добу з'їдає 8—10 мишей. Відомо, що одна миша за рік псує 2—4 кор. зерна. Отже зрозуміло, скільки зерна зберігають усі сови за рік.

Ми і самі добре знаємо, що більша частина птахів — це наші друзі, помічники в боротьбі зі шкідниками. Але ж про них стало дбаємо, а до того не рідко ще й безглуздо знищуємо. Діти часто знищують птахів різними способами (рогатками, сільцями, сітками). Часто вибирають яйця з гнізд. Через це зменшується число птахів, що й завдає величезної шкоди господарству.

Правда і деякі птахи можуть шкодити нам, виїдаючи насіння, деякі птахи клюють груші і т. д. Але це ж залежить від самих нас. Ми мусимо на деякий час занятись охороною рослин від птахів. Ці терміни не великі і ми можемо на деякий час прогонити птахів. А птахи дають величезну користь, яка значно перевищує їх незначну шкоду.

У нас для гніздування птахів, на жаль, є мало придатних місць: на полях небагато чагарників, у лісах вирубують старі дуплясті дерева. Мало дупел і в садках. Для тих птахів, що гніздяться в дуплах, треба в селах і містах розвішувати штучні гнізда — шпаківні, дуплянки, тощо, зберігаючи улюблені птахами для гніздування деякі чагарники. Ми мусимо зробити усе для більшого розплоду птахів, наших друзів в охороні врожаю.

М. Б.

ЧИТАЙТЕ ТА ПЕРЕДПЛАТІТЬ
„КРАКІВСЬКІ ВІСТІ"
український щоденник
Місячну передплату 6 зол. слати на адресу:
„УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО"
Краків, Райхсштрассе 34.

Оголошення

У. Д. К. в Грубешові подає до відома, що прохання про прийняття до бурси слід вносити до УДК в Грубешові, (А. Гітлерпляц 40) найдальше до 25. 8. ц. р. Оплата за бурсу в засаді харчами. Для учнів з дальших повітів можлива заміна на гроші (250 зл.). Учні пильні, а не заможні, рефлектуючі на сусп. допомогу повинні в своїх УДК (УОК) виклопотати стипендію та до прохання долучити відпис відповідного рішення УДК (УОК). Зі собою треба привезти: постіль зі сінником, білля в достаточній кількості, ложку, вилки, ніж, горнятко, 2 тарелі, мило, щітку до зубів, рушники, щітки до одежі й взуття. Крім цього по 2 стирки до начиння та 3 стирки до підліг. В справі прийняття за знижками учнів з грубешівського повіту обов'язує інструкція, видана Волосним Делеґатурам.

ПОЛІПШУЙМО ПРИГОТУВАННЯ ПРОТИ ЛЕТУНСЬКИХ АТАК

У зв'язку з тотальною війною і летунськими атаками, що спрямовані проти цивільного населення, також населення Ген. Губ. мусить якнайкраще підготовити оборону проти ворожих летунських бомб і то також у тих околицях, що досі не були бомбардовані. Протилетунську оборону треба всюди та в кожній порі так зорганізувати, щоб рятункову акцію можна було зачати негайно. Передусім повинно бути подостатком піску і води. Приладдя протилетунської оборони мусить бути в бездоганному стані. Останні летунські атаки повчили, що вода й пісок мусять бути не тільки в кожному мешканні, але й на сходах і навіть у пивницях, бо й там може вибухнути пожар. Одяг служби протилетунської оборони мусить бути вогкий, бо слід рахуватися з тим, що може треба буде перейти через стіну вогню. Крім цього треба приготовити хустки для звогчування, необхідні при сильнішому димі. Особлива небезпека загрожує від вугілля, якщо воно зложене поблизу пивниці. З уваги на те, що підчас вогню витворюються двоокис вугілля, треба усунути вугілля із загроженого місця. Оці розпорядки необхідно перевести для збільшення оборони та щоб успішно протидіяти ворожим налетам.

ДО ВІДОМА СТУДЕНТАМ І ГІМНАЗІЙНИМ АБСОЛЬВЕНТАМ

Реферат Допомоги Високошкільній молоді Українського Центрального Комітету подає до відома всім українським студентам(кам) та гімназійним абсольвентам(кам), які вперше вибираються на студії до Львова, що вони повинні обов'язково мати зі собою опінію-поручення від Українського Окружного Комітету, Українського Допомогового Комітету або Делеґатури (не від Мужа Довір'я) свого місця замешкання. Без такої опінії Реферат ДВМ не буде, на випадок потреби, давати змоги користати хочби й хвилево із студентської харчівні, гуртожитку та студентської амбуляторії.

Також ніякий новий студент не буде прийнятий до Об'єднання Праці Українських Студентів без поручення від свого Комітету чи Делеґатури.

ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: За 1 мм. на 1 шпальту за або 45 мм. на 4 шп. **ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ:** 50 грошів за слово, за перше слово грубшим друком — 1 зол.
1 шп., або 90 мм. на 2 шп., або 60 мм. на 3 шп., ред. текстом 1.50 зол., в тексті 100 відс. дорожче. — Максимальний вимір оголошення: 180 мм. на

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видав »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. Ш. Телефон 230-39. З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.